

3. ΕΚΠΑΙΔΕΥΟΝΤΑΣ ΤΟΝ ΔΑΣΚΑΛΟ ΣΤΙΣ ΤΠΕ

Η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ άνοιξε ένα ευρύ πεδίο συζήτησης σ' όλες τις χώρες τη Ευρώπης. Τι πρέπει να περιλαμβάνει μια εκπαίδευση των εκπαιδευτικών στις ΤΠΕ; Τι δεξιότητες και γνώσεις πρέπει να έχουν οι εκπαιδευτικοί ώστε να χρησιμοποιούν αποτελεσματικά τις ΤΠΕ στην τάξη; Οι έρευνες έχουν δείξει ότι οι εκπαιδευτικοί ελάχιστα χρησιμοποιούν τις νέες τεχνολογίες στην τάξη. (Chaptal A, 2003, και Proulx M & Campbell 2005). Άλλωστε αν ανατρέξουμε στην ιστορία της εκπαίδευσης, θα διαπιστώσουμε ότι την ίδια τύχη είχαν στο παρελθόν ο κινηματογράφος, η φωτογραφία, τα εικονογραφημένα περιοδικά, το βίντεο ή η τηλεόραση.

Αν κάποιος εκπαιδευτικός χρησιμοποιούν τις τεχνολογίες για ίδια χρήση, ελάχιστοι είναι αυτοί που τις χρησιμοποιούν στην τάξη. Συνήθως χρησιμοποιούν τον υπολογιστή ως κειμενογράφο ενώ ελάχιστα χρησιμοποιείται το διαδίκτυο σαν πηγή και σαν εργαλείο δουλειάς ή το email σαν εργαλείο επικοινωνίας. Η δεκαετία του 90 σηματοδοτήθηκε από την «κοινωνία της πληροφορίας» και την ανάγκη της εκπαίδευσης να εξοπλιστεί με υπολογιστές και να συνδεθούν τα σχολεία με το διαδίκτυο. Μετά την αρχική αυτή φάση τα κράτη συντόνισαν τις προσπάθειες τους, ώστε να βρουν οι τεχνολογίες την αρμόζουσα θέση στα σχολικά προγράμματα και στην διδακτική πρακτική των δασκάλων. Στην Αγγλία για παράδειγμα το πρόγραμμα MESU (microelectronics in education support unit) που τέθηκε σε εφαρμογή το 1986, στόχευε στο να εισάγει στα σχολικά προγράμματα την χρήση των νέων τεχνολογιών και να τις θέσει στην υπηρεσία και την βοήθεια των εκπαιδευτικών. Εκτιμάται ότι το ήμισυ των εκπαιδευτικών στην Αγγλία επιμορφώθηκαν στις Ν. τεχνολογίες αυτή την περίοδο. Στην Γαλλία την εποχή που στο λύκειο μπαίνει ως κατεύθυνση η πληροφορική, την ίδια εποχή αμφισβητείται η διδασκαλία της πληροφορικής και πριμοδοτείται η δημιουργία εκπαιδευτικών προγραμμάτων. Το 1997 η Γαλλία με το πρόγραμμα «η πληροφορική για όλους» θέτει ως προτεραιότητα την παιδαγωγική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών, υποστηρίζοντας ότι «Οι τεχνολογίες οφείλουν να κάνουν τους μαθητές πιο δημιουργικούς και πιο δραστήριους» Δήμοι, διοικητικές περιφέρειες, νομαρχίες συμμετέχουν με την βοήθεια του κράτους στην χρηματοδότηση των σχολείων για τον εξοπλισμό του και για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Το 1994 το πρόγραμμα ODIN συνδέει διαδικτυακά σχολεία της Σουηδίας, Δανίας, Φιλανδίας, Νορβηγίας, και Ισλανδίας.

Το 1995 η Φιλανδία και η Δανία προγραμματίζουν την σύνδεση με το διαδίκτυο όλων των σχολείων της πρωτοβάθμιας και της δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης πριν το έτος 2000. Στην Ιταλία η προσπάθεια αρχίζει με τον εξοπλισμό των σχολείων το 1997. Ή ο 1996 η Γερμανία στοχεύει στην διαδικτυακή σύνδεση 10000 σχολείων (από τα 52000 της επικράτειας) και την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών. Ή ο 1997 η Πορτογαλία μπαίνει στη διαδικασία της υλοποίησης του εξοπλισμού των σχολείων με υπολογιστές και την σύνδεση τους με το διαδίκτυο με το πρόγραμμα RNIS. Το ίδιο έτος η Ιρλανδία εξοπλίζει 4200 σχολεία με υπολογιστές και επιμορφώνει εκπαιδευτικούς. (Routs- Lajus & Riche-Magnier, 1998)

Έτσι η Ευρώπη συντονίζει τις προσπάθειες της, ώστε τα μέλη της να έχουν μια σύγκλιση στον τομέα του εξοπλισμού των σχολείων στις Ν Τεχνολογίες, αλλά και στον τομέα της επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών. Μαζί με τα σχολεία, τα μουσεία, και οι βιβλιοθήκες, συμμετέχουν στην κούρσα του τεχνολογικού εξοπλισμού και της επιμόρφωσης του προσωπικού. Ποιές διαστάσεις όμως παίρνει η επιμόρφωση σ' αυτή την νέα πραγματικότητα;

Επιμόρφωση σημαίνει κάνω πράξη και εφαρμόζω τις γνώσεις μου. Οι νέες τεχνολογίες επαναπροσδιορίζουν την σχέση με το χρόνο, με το χώρο και τη σχέση με την εικονική πραγματικότητα. Ο χρόνος είναι σχεδόν στιγμιαίος, δεν απαιτείται μεγάλος χρόνος για να ψάξει κανείς πληροφορίες, ο χώρος απέραντος και η εικονική πραγματικότητα είναι εφήμερη χωρίς διάρκεια. Αυτή η νέα πραγματικότητα δημιουργεί μια διαφορετική σχέση με την γνώση. Το ζάπινγκ στον ιστοχώρο ελλοχεύει τους κινδύνους μιας επιφανειακής και αποσπασματικής γνώσης, μιας γνώσης που δεν μπορεί να κάνει συσχετισμούς με άλλους τομείς. Οι μηχανές αναζήτησης μπορούν να δίνουν γρήγορες απαντήσεις. Όμως σημαντικό σήμερα, είναι όχι τόσο οι απαντήσεις, αλλά τα νέα ερωτήματα που μπορούν να θέτουν οι μαθητές ώστε να προχωρήσει η έρευνα. Αυτό το ρόλο καλείται να αναλάβει ο σημερινός δάσκαλος. Να θέτει δηλαδή ερωτήματα σε σχέση με την γνώση που διαχειρίζεται η μηχανή (Roger Ciuuy . 2002)

Η αποτελεσματικότητα των ΤΠΕ, στην Εκπαίδευση εξαρτάται από τη δυναμικότητα του δασκάλου και αυτή από την εκπαίδευση του. Όπως και στα άλλα οπτικοακουστικά μέσα η εκπαίδευση οφείλει να περιλαμβάνει:

- Την επιμόρφωση σε νέες παιδαγωγικές πρακτικές συναφείς με τις Νέες τεχνολογίες, όπως τα φόρα συζήτησης, ψηφιακές κοινότητες μάθησης, συνεργατική μάθηση. Η διαμεσολάβηση στις ΤΠΕ έχει

ταυτόχρονα συμβολικά κοινωνικά και τεχνικά χαρακτηριστικά. Η παρουσία, του δασκάλου μπορεί να είναι τηλεπαρουσία δηλαδή από απόσταση και σ' αυτή την περίπτωση οι γνώσεις δομούνται μέσα από μια συλλογική διαπραγματέυση που αλλάζει το μοντέλο της γνώσης και το ρόλο του δασκάλου-μαθητή.

- Την επιμόρφωση πάνω στην διδασκαλία και την μάθηση πάνω στον ιστοχώρο.
- Την απόκτηση τεχνικών γνώσεων που αφορούν τον χειρισμό των ΤΠΕ.
- Την απόκτηση μια ψηφιακής κουλτούρας που πριμοδοτεί την επικοινωνία από απόσταση.
- Τη γνώση του χειρισμού των ΤΠΕ που είναι ένας πολύ σημαντικός παράγοντας που βοηθάει στο να σπάσει ο πάγος και ο φόβος πολλών εκπαιδευτικών έτσι ώστε να εξοικειωθούν με την τεχνολογία. Οι ΤΠΕ απαιτούν μια συνεχή επιμόρφωση και μια δια βίου εκπαίδευση. Απαιτούν μια αναθεώρηση των θεωρητικών εργαλείων, των μεθόδων ανάλυσης, των σεναρίων χρήσης, και των παιδαγωγικών πρακτικών.

Στην Ελλάδα αλλά και σ' όλες τις χώρες της Ευρώπης έχουν γίνει επιμορφώσεις (με την οικονομική στήριξη της Ευρωπαϊκής Ένωσης) που αφορούσαν την χρήση και τον χειρισμό των ΤΠΕ. Ο απολογισμός βέβαια αυτών των επιμορφώσεων δεν είναι ιδιαίτερα αισιόδοξος, δεδομένου ότι το ελληνικό σχολείο δεν έχει ακόμη τις υλικοτεχνικές υποδομές που θα στηρίξουν και θα πριμοδοτήσουν την λειτουργία των ΤΠΕ. Έτσι για παράδειγμα δεν υπάρχει σύνδεση διαδικτύου σ' όλες τις αίθουσες διδασκαλίας ενός σχολείου, υπάρχουν ελάχιστες βιβλιοθήκες με σύνδεση διαδικτύου και η μοναδική αίθουσα. που έχει υπολογιστές χρησιμοποιείται για το μάθημα της πληροφορικής. Θα πρέπει όμως να προσθέσουμε εδώ και την δυστοκία μιας γενιάς εκπαιδευτικών που υπηρετούν ακόμη στην εκπαίδευση, δέσμιοι του φόβου τους για κάθε τι καινούριο, οι οποίοι αδυνατούν να κατανοήσουν ότι οι ΤΠΕ τους προσφέρουν βοήθεια για την συνεργασία τους με άλλους συναδέλφους τους. για την διαθεματική προσέγγιση του μαθήματος τους, αλλά και για ένα άνοιγμα του μαθήματος τους σ' ένα παγκόσμιο πλέον τοπίο. Οι ΤΠΕ απαιτούν μια αλλαγή νοοτροπίας αλλά και μια αλλαγή αντίληψης για το τι σημαίνει σχολείο, τι σημαίνει μάθηση και ποιος είναι ο νέος ρόλος του δασκάλου. Παραδοσιακές αντιλήψεις που στηρίζονται στην από καθέδρας διδασκαλία και στην αποκλειστική χρήση ενός παλιού βιβλίου, δεν μπορούν να συνυπάρξουν με την παιδαγωγική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Το γεγονός ότι οι

ΤΠΕ πριμοδοτούν την από απόσταση διδασκαλία, δημιουργεί φοβίες και αντιστάσεις σε μια μεγάλη μερίδα εκπαιδευτικών, οι οποίοι έχουν εκπαιδευτεί στην κατά πρόσωπο διδασκαλία. Πιστεύουν έτσι ότι η φυσική παρουσία του δασκάλου είναι αυτή που εξασφαλίζει την επιτυχία της διδασκαλίας στην τάξη. Πρέπει όμως να γίνει μια διάκριση ανάμεσα στην φυσική και στην ψυχική παρουσία. Η φυσική παρουσία του δασκάλου δεν είναι πάντα η εγγύηση της ψυχικής του παρουσίας, της διαθεσιμότητας του και της ικανότητας του να συνεργάζεται με τους μαθητές του. Δεν σημαίνει ότι εξ ορισμού, η κατά πρόσωπο επικοινωνία ή διδασκαλία είναι παραγωγική και δημιουργική. Είναι συχνό το φαινόμενο πλέον στην εκπαίδευση πολλοί μαθητές να γνωρίζουν περισσότερα από τους δασκάλους τους, όσο αφορά τις τεχνολογίες. Αυτό αποτελεί συχνά και την αιτία της άρνησης και του δισταγμού των εκπαιδευτικών για την διδακτική αξιοποίηση των ΤΠΕ. Εδώ ακριβώς βρίσκεται και το σημείο αιχμής, στο οποίο οφείλει ο δάσκαλος να αποδείξει την παιδαγωγική και διδακτική του επάρκεια, η οποία να ξεπερνά τον χειρισμό των ΤΠΕ.

Οι δεξιότητες και οι γνώσεις, που αποκτά κανείς χρησιμοποιώντας τις τεχνολογίες, δεν μπορούν ούτε να αποκτηθούν, αλλά ούτε και να διδαχθούν με τον παραδοσιακό τρόπο. Απαιτείται μια συνολικά διαφορετική αντίληψη για την έννοια του σχολείου, για την διαχείριση του εκπαιδευτικού χρόνου μέσα στο σχολείο για την διαχείριση του ελεύθερου χρόνου στο σχολείο. Ένας εκπαιδευτικός για παράδειγμα που χρησιμοποιεί το διαδίκτυο στο μάθημα του και αναθέτει καθήκοντα στους μαθητές του που απαιτούν έρευνα, πλοήγηση και ομαδική δουλειά στην τάξη δεν μπορεί να περιορίσει την διδασκαλία του στο 45 λεπτό της διδακτικής ώρας. Σε τέτοιες περιπτώσεις απαιτείται συνεργασία όλων των παραγόντων του σχολείου. Όμως η εκπαίδευση στην ομαδική δουλειά και συνεργασία δεν αφορά μόνο τον μαθητή αλλά και τον δάσκαλο. Και ο δάσκαλος οφείλει να εκπαιδευτεί στο να συνεργάζεται. Μιλάμε σήμερα για την κοινωνία της πληροφορίας, αλλά πρέπει επίσης να μιλήσουμε, και για την κοινωνία της επικοινωνίας. Το να μπορεί κανείς σήμερα να επικοινωνεί, να συζητεί από απόσταση να πλοηγείται και να συμμετέχει σε μια ομαδική ψηφιακή εργασία από απόσταση αποτελούν πνευματικές αποσκευές κάθε μελλοντικού πολίτη. Η στράτευση σε μια συνεργατική διαδικασία, σημαίνει αποδοχή μιας διαδικασίας συνεχών αλλαγών στις συνθήκές μας, κάτι που συχνά φοβίζει και προκαλεί αντιστάσεις στους ανθρώπους. Γι αυτό οι επιμορφώσεις που προτείνονται στους εκπαιδευτικούς πάνω στις ΤΠΕ οφείλουν να είναι ευέλικτες στο χρόνο, στο χώρο, στο

ρυθμό και συγκεκριμενοποιημένες στη διδακτική πρακτική. Μαθαίνω σημαίνει μετατρέπω τις πληροφορίες που παίρνω σε γνώσεις. Το να διαλέξω την κατάλληλη και την καλή πληροφορία είναι επίσης μια σημαντική δεξιότητα και ικανότητα που οφείλει κανείς να την μάθει στο σχολείο.

Οι ΤΠΕ δεν είναι ουδέτερες, έχουν προεκτάσεις σε επίπεδο κοινωνικό, τεχνικό αλλά και σε συμβολικό επίπεδο. Η «διαπλοκή» και η διάρθρωση αυτών των επιπέδων μας οδηγεί στην αναθεώρηση των παιδαγωγικών πρακτικών. Η οργάνωση μιας ψηφιακής κοινότητας στα πλαίσια μιας διδασκαλίας, προϋποθέτει ότι τα μέλη αυτής της κοινότητας (οι μαθητές και οι δάσκαλοι στην προκειμένη περίπτωση) αποδέχονται τους όρους λειτουργίας της ψηφιακής πραγματικότητας που τείνει να καταργήσει τις διαμεσολαβές και τις ιεραρχίες. Η επικοινωνία για παράδειγμα των μαθητών μέσω του blog του δασκάλου των και το άνοιγμα ενός διαλόγου για θέματα που τους απασχολούν διευρύνει την έννοια της τάξης, του σχολείου και του σχολικού χρόνου». Αυτή η ψηφιακή πραγματικότητα ανατρέπει την κλασική παιδαγωγική και απαιτεί από τον δάσκαλο ανατροπές πολυεπίπεδες αλλά και αναδιάρθρωση του σχολείου.